

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گفته‌ها

در قانون آیین دادرسی کیفری
قراره‌های تامین و نظارت قضائی
(دکترین و رویه قضایی)

جلد پنجم

تدوین:

موسی رحیمی

محمد مهدی مخبریان نژاد

رضا رحیمی دهسوری

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	: رحیمی، موسی، ۱۳۴۸ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran, Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: قرارهای تامین و نظارت قضایی: (دکترین و رویه قضایی)/ تدوین موسی رحیمی، محمدمهدی مخبریان نژاد، رضا رحیمی دهنسوری.
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۹۸ص.
فروست	: گفته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری؛ ج. ۵.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۵۲۱-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: آیین دادرسی جزایی — ایران Criminal procedure — Iran حقوق جزا — ایران Criminal law — Iran رویه قضایی — ایران Jurisprudence — Iran قرار تأمین (آیین دادرسی جزایی) — ایران × Bail order (Criminal procedure) — Iran
شناسه افزوده	: مخبریان نژاد، محمدمهدی، ۱۳۶۵ -
شناسه افزوده	: رحیمی دهنسوری، رضا، ۱۳۶۶ -
رده بندی کنگره	: KM4610
رده بندی دیویی	: ۳۴۵/۵۵۰۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵۶۹۰۵۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا	

نام کتاب	: گفته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری قرارهای تامین و نظارت قضایی (دکترین و رویه قضایی) جلد پنجم
ناشر	: چتر دانش
تدوین	: موسی رحیمی - محمد مهدی مخبریان نژاد - رضا رحیمی دهنسوری
نوبت و سال چاپ	: اول - ۱۴۰۱
شمارگان	: ۱۰۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۵۲۱-۷
قیمت	: ۵۵۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتر دانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منحصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

پیشگفتار

۴۵ به نام خداوند بخشاینده مهربان

همان به که نیکی بود یادگار	نباشد همی نیک و بد پایدار
نخواهد بدن مر تو را سودمند	همان گنج دینار و کاخ بلند
سخن را چنین خوار مایه مدار	سخن ماند از تو همی یادگار
ز گوهر ورا پایه برتر سزید	سخن را سخن دان ز گوهر گزید
چنان کن که بر داد پویی همی	تو ای آن که گیتی بجویی همی

شاهنامه فردوسی

سلامت و سعادت فرد و جامعه و روح و جسم در گرو کسب رضای خداست^۱ احکام الهی، حدود و مرزهایی است که خداوند مقرر داشته است و اجازه تجاوز^۲ و حتی نزدیک شدن به آن‌ها را نمی‌دهد^۳ یکی از وظایف حکومت برقراری نظم و مجازات تعدی‌کنندگان به حدود الهی است^۴، دستیابی به حقیقت مستلزم جمع آوری دلایل، تحقیق از متهم، بزه دیده، شاهد و سایر افراد ذی‌ربط در فرآیند دادرسی است، به‌گونه‌ای که به کرامت و حیثیت اشخاص آسیب وارد نشود، شرافت آیین دادرسی کیفری از آن جهت است که عهده‌دار بیان سازوکارهای رعایت و تضمین عدالت در فرآیند تحقیق، رسیدگی و اجرای حکم است، و اهمیتش به این خاطر است که قوانین جزایی ماهوی را از حالت سکون خارج کرده و با در اختیار قرار دادن ابزار مناسب، مسیر را جهت اجرای عدالت ریل‌گذاری می‌کند.

با توجه به گستردگی منابع مورد نیاز جامعه حقوقی، کتاب حاضر که دفتری از مجموعه ای ۲۰ جلدی است به قرارهای تامین و نظارت قضائی اختصاص یافته

۱. سوره مائده، آیه ۱۶ ﴿يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ﴾

۲. سوره بقره، آیه ۲۲۹ ﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

۳. سوره بقره، آیه ۱۸۷ ﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا﴾

۴. سوره صاد، آیه ۲۶ ﴿يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ﴾

است و به شرح و تفسیر مواد قانونی مرتبط با قراردادهای تامین و نظارت قضائی از قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ به ترتیب زیر پرداخته است:

- نظریه‌های شورای نگهبان
- دکترین و اندیشه‌های حقوقی
- منابع معتبر فقهی و فتاوی مشهور فقیهان
- آرای وحدت رویه هیئت عمومی دیوان عالی کشور
- آرای قضایی شعب دادگاه بدوی و تجدیدنظر و دیوان عالی کشور
- نظریه‌های مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضائیه
- نظریه‌های مشورتی اداره کل حقوقی سازمان قضایی نیروهای مسلح
- قوانین و مقررات مرتبط

از اندیشمندان و دانشجویان گرامی تقاضا دارد از طریق نشانی‌های زیر با ارائه پیشنهادها و نظرات نگارندگان را مورد عنایت و لطف قرار داده و یاری رسانند.

موسی رحیمی

MosaRahimi@hotmail.com

مهدی مخبریان نژاد

Mm_mokhberiannejad@yahoo.Com

رضا رحیمی دهنسوری

RezaRahimi127@yahoo.Com

فهرست

پیشگفتار.....	۴
فصل اول- قرارداهای تامین کیفی.....	۷
بند ۱- فلسفه و انواع قرارداهای تامین کیفی.....	۸
بند ۲- شرایط کلی صدور قرارداهای تامین کیفی.....	۱۸
بند ۳- شرایط اختصاصی صدور قرار بازداشت موقت.....	۲۷
بند ۴- شرایط فک، تخفیف، تشدید و ابقای قرارداهای تامین کیفی.....	۳۲
بند ۵- قرار قبولی از درخواست تا صدور.....	۴۵
بند ۶- شرایط ضبط وثیقه، اخذ وجه التزام و وجه الكفاله.....	۴۸
بند ۷- شرایط اجرای حکم از محل وجه التزام، وجه الكفاله و وثیقه.....	۵۷
بند ۸- شرایط لغو قرارداهای تامین و نظارت قضائی.....	۵۸
فصل دوم- قرارداهای نظارت قضائی.....	۶۵
فصل سوم- مطالبه خسارت ایام بازداشت.....	۷۳
پیوست قوانین و مقررات.....	۷۷
فهرست منابع.....	۹۰

فصل اول – قرارهای تامین کیفری

بند ۱- فلسفه و انواع قراردادهای تامین کیفری

ماده ۲۱۷- به منظور دسترسی به متهم و حضور به موقع وی، جلوگیری از فرار یا مخفی شدن او و تضمین حقوق بزه‌دیده برای جبران ضرر و زیان وی، بازپرس پس از تفهیم اتهام و تحقیق لازم، در صورت وجود دلایل کافی، یکی از قراردادهای تأمین زیر را صادر می‌کند:

الف- التزام به حضور با قول شرف

ب- التزام به حضور با تعیین وجه التزام

پ- التزام به عدم خروج از حوزه قضائی با قول شرف

ت- التزام به عدم خروج از حوزه قضائی با تعیین وجه التزام

ث- التزام به معرفی نوبه‌ای خود به صورت هفتگی یا ماهانه به مرجع قضائی یا انتظامی با تعیین وجه التزام

ج- التزام مستخدمان رسمی کشوری یا نیروهای مسلح به حضور با تعیین وجه التزام، با موافقت متهم و پس از اخذ تعهد پرداخت از محل حقوق آنان از سوی سازمان مربوط

چ- التزام به عدم خروج از منزل یا محل اقامت تعیین شده با موافقت متهم با تعیین وجه التزام از طریق نظارت با تجهیزات الکترونیکی یا بدون نظارت با این تجهیزات

ح- اخذ کفیل با تعیین وجه الكفاله

خ- اخذ وثیقه اعم از وجه نقد، ضمانت‌نامه بانکی، مال منقول یا غیرمنقول

د- بازداشت موقت با رعایت شرایط مقرر قانونی

تبصره ۱- در صورت امتناع متهم از پذیرش قرار تأمین مندرج در بند (الف)، قرار التزام به حضور با تعیین وجه التزام صادر و در صورت امتناع از پذیرش

قرارداهای مندرج در بندهای (ب)، (پ)، (ت) و (ث) قرار کفالت صادر می‌شود.
تبصره ۲- در مورد بندهای (پ) و (ت)، خروج از حوزه قضائی با اجازه قاضی ممکن است.

تبصره ۳- در جرائم غیر عمدی در صورتی که به تشخیص مقام قضائی تضمین حقوق بزه‌دیده به طریق دیگر امکان‌پذیر باشد، صدور قرار کفالت و وثیقه جایز نیست.

قرار در لغت به معنای ثبات، و اما قرار نهایی قرار است که با صدور آن کار در دادسرا پایان می‌یابد و مانند قرار منع تعقیب، قرار موقوفی تعقیب و قرار جلب به دادرسی. (ر.ک: مصدق، آ.د.ک، ص ۱۸۰).
تأمین در لغت به معنای ایمن کردن، حفظ کردن، امن کردن، آماده‌سازی، ایمن‌سازی و... آمده است. (ر.ک: فرهنگ عمید) و در حقوق کاربردهای فراوانی دارد مانند تأمین دلیل که عبارت است از ملاحظه و صورت‌برداری از دلایل و مدارک. (ماده ۱۴۹ ق.آ.د.م.) و تأمین خواسته از تدابیر احتیاطی است که به‌وسیله آن، خواهان، خواسته را به حیطة توقیف درآورده و از نقل‌وانتقال آن جلوگیری می‌کند تا طلب خود را

قرار در لغت به معنای ثبات، آسودگی و آسایش است و در اصطلاح حقوقی به معنای دستور، نظر و تصمیم مقام قضائی به کار می‌رود. قانون آیین دادرسی مدنی در ماده ۲۹۹ ضمن تعریف «حکم» تعریفی سلبی از قرار ارائه کرده است. «چنانچه رأی دادگاه راجع به ماهیت دعوا و قاطع آن به‌طور جزئی یا کلی باشد، حکم و در غیر این صورت قرار نامیده می‌شود». حقوقدانان قرار را به دو دسته‌ی اعدادی و نهایی تقسیم کرده‌اند. الف- قرار اعدای ب- قرار نهایی، قرار اعدادی قرار است برای آماده کردن مقدمات صدور حکم از قبیل قرار رجوع به کارشناس، قرار اناطه و مانند این‌ها که از جمله آن‌ها قرارداهای تأمین کیفری است؛

آیا قرار التزام مستخدمین رسمی، کارکنان نهادهای عمومی غیردولتی را نیز شامل می‌شود یا خیر؟ در پاسخ به این سؤال یک استدلال آن است که قید کشوری یا نیروهای مسلح در بند «ج» ماده ۲۱۷، دلالت دارد که این قرار نسبت به کارکنان نهادهای عمومی غیردولتی قابل صدور نیست، چرا که این نهادهای دولتی نیستند تا کشوری محسوب شوند، بنابراین نمی‌توان برای آن‌ها این قرار را صادر کرد. استدلال دوم نیز آن است که مستخدمین رسمی کشوری مستخدمینی هستند که در نهادهای اداری اعم از دولتی و عمومی مشغول به خدمت‌اند و عدم ذکر دولتی در بند «ج» ماده ۲۱۷ حاکی است که این قرار در انحصار کارکنان رسمی دولت نیست و برای بقیه مستخدمین رسمی از جمله مستخدمین رسمی نهادهای عمومی غیردولتی نیز قابل صدور است. به نظر می‌رسد استدلال دوم قابلیت بیشتری برای دفاع داشته باشد. (آیین رسیدگی در دادسرا، ج

وصول نماید؛ و قرار تأمین کیفری نیز به‌منظور دسترسی به متهم و حضور به‌موقع وی در محکمه، جلوگیری از فرار یا مخفی شدن او و تضمین حقوق بزه‌دیده برای جبران ضرر و زیانش صادر می‌شود. ماده ۲۱۷ قانون آیین دادرسی کیفری دلالت دارد بر این که تفهیم اتهام و صدور قرار تأمین باید به‌طور متوالی صورت گیرد، از این‌رو درجایی که تفهیم اتهام مدتی قبل انجام گرفته و با توجه به کیفیت دفاع متهم پرونده مُعَدِّ صدور قرار تأمین نبوده و متهم بلاقید آزاد شده سپس در تحقیقات بعدی ادله ارتکاب جرم به دست آید، چون بین تفهیم اتهام و قرار تأمین فاصله افتاده است، به‌منظور ایجاد توالی و رسمیت دادن به حق متهم مبنی بر پاسخ‌گویی به اتهام و دلایل جدید باید دوباره نسبت به او تفهیم اتهام و دلایل جدید را نیز اعلام و پس از پاسخ او قرار تأمین صادر نماییم. (ر.ک: مهاجری، آیین رسیدگی در دادسرا، ج ۱، ص ۱۹۰).